

Ν. Β. Κοσμά, Ο Λαγκαδάς. Ιστορία - Λαογραφία

N. A. Κωνσταντινίδης

doi: [10.12681/makedonika.1057](https://doi.org/10.12681/makedonika.1057)

Copyright © 2015, N. A. Κωνσταντινίδης

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

To cite this article:

Κωνσταντινίδης Ν. Α. (1969). Ν. Β. Κοσμά, Ο Λαγκαδάς. Ιστορία - Λαογραφία. *Μακεδονικά*, 9, 357–358.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1057>

Ν. Β. Κοσμά, 'Ο Λαγκαδάς. Ίστορία - Λαογραφία, Θεσσαλονίκη 1968 (Έταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Μακεδονική Βιβλιοθήκη, ἀρ. 29), 8ον, σελ. 136.

Ἡ χρησιμότητα παρόμοιων ἐργασιῶν, ὅπως αὐτὴ τοῦ δασκάλου Ν. Β. Κοσμά, ἔχει ἀπὸ καιρὸ σωστά ἐκτιμηθῆ. Ἐπίσημοι πνευματικοὶ ὀργανισμοὶ (Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν κ.ά.) τὶς προσέχουν ἰδιαίτερο, τὶς βραβεύουν καὶ τὶς δημοσιεύουν, ἐνθαρρύνοντας ἔτσι τὴ συγγραφὴ τους. Ἡ δημόσια ἀναγνώριση τοῦ κόπου ποὺ καταβάλλει ὁ συγγραφέας μιᾶς τέτοιας ἐργασίας, ἡ ἠθικὴ καὶ ὕλικὴ ἀμοιβὴ του, εἶναι φυσικὴ καὶ δικαία ἐπιθυμία, ἀποτελεῖ δὲ σημαντικὸ κίνητρο, διότι ἐνισχύει τὴν ἐσωτερικὴ του παρόρμηση.

Ὁ ἀείμνηστος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης καὶ Πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν Στίλπων Κυριακίδης θέλοντας νὰ ὑπογραμμίσῃ τὴν ἐξαιρετικὴ ὀημασία ποὺ ἔχουν οἱ τοπικὲς ἱστοριεὶ γιὰ τὴ γενικότερη ἱστορικὴ γνῶσις ἔγραψε: «...νομίζω ὅτι εἶναι μὲν καλαὶ αἱ γενικαὶ ἱστορικαὶ γνῶσεις, αἱ ὅποια εὐρύνουν τὸ πνευματικόν μας πεδίων... ἀλλὰ τῶν γενικωτέρων καὶ ἀπωτέρων αὐτῶν γνώσεων καλὸν εἶναι νὰ προηγήται ἡ γνῶσις τοῦ ἀμεσώτερου περιβάλλοντος, μέσα εἰς τὸ ὅποιον ἐγεννήθημεν καὶ μὲ τὸ ὅποιον εἶναι συνδεδεμένη ἡ καθημερινὴ μας ζωὴ, ἀλλὰ καὶ αἱ ἱστορικαὶ μας τύχαι. Ἡ γνῶσις τῆς προσεχέστερας πατρίδος καὶ τῆς ἱστορίας της νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἀποτελῇ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν, τὴν ἀφετηρίαν καὶ εἰσαγωγὴν, οὕτως εἶπεν, εἰς τὴν γνῶσιν τῆς εὐρυτέρας». (Αἱ πόλεις Ξάνθη καὶ Κομοτινὴ, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 28).

Μὲ γνώμονα τὰ παραπάνω μπορούμε εὐκολώτερα νὰ ἀξιολογήσουμε τὴν προσφορά τοῦ κ. Ν. Κοσμά καὶ νὰ τὴν προβάλλουμε ὡς πρότυπο γόνιμης δραστηριότητος στοὺς ἐκπαιδευτικοὺς τῶν κομποπόλεων καὶ τῶν χωριῶν ποὺ θὰ εἶχαν τὴν ἐφεση νὰ ἐκπληρώσουν πληρέστερα τὴν παιδευτικὴ τους ἀποστολή. Θὰ εἶχε σημασιωθῆ ἓνα σῶμα ἱστοριολαογραφικῶν μονογραφιῶν γιὰ ὅλες τὶς πόλεις, κομποπόλεις καὶ τὰ χωριά τῆς Μακεδονίας, χρησιμότητα γιὰ τὴν ἱστορικὴ ἐπιστήμη, ἂν ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ ποὺ ὑπηρετοῦν ἐκεῖ εἶχαν τὴν ἐφεση, τὸ ἐνδιαφέρον, τὴν ἐπιμονὴ καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ κ. Κοσμά. Διάχυτὴ εἶναι σ' ὅλο τὸ βιβλίον ἡ ἀγάπη τοῦ ο. πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πράγματα ποὺ ἐξετάζει καὶ ἡ ἀμεσώτερη ἐπαφὴ μὲ τὸ ἀντικείμενό του.

Στὸν πρόλογο καθορίζει τὴ γεωγραφικὴ θέση τοῦ χωριοῦ καὶ σημειώνει τὴν ἐξέλιξιν τοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ τὸ 1920 (3.327 κάτοικοι) ἕως τὸ 1961 (6.739 κάτοικοι). Στὴν ἀρχὴ τοῦ πρώτου μέρους ποὺ τὸ ἐπιγράφει Ἱστορικὰ διερευνᾷ τὴν προέλευσιν τοῦ τοπωνυμίου (σ. 9) ὅπου παραθέτει ἀπόψεις γνωστῶν γλωσσολόγων ποὺ ἀσχολήθηκαν μ' αὐτό. Θεωρεῖ ἐπικρατέστερη τὴ γνώμη «ὅτι τὸ τοπωνύμιον εἶναι μεσαιωνικὸ καὶ ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὸ λαγκαδίν, ὑποκοριστικὸ τοῦ μεσαιωνικοῦ λάγκος (κοιλιάδα)».

Συνεχίζει μὲ τὰ ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν Λαγκαδᾶ (σ. 9-21). Μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἡ πρώτη γραπτὴ μνεία ποὺ ἀναφέρει τὸν Λαγκαδᾶ ἀνάγεται στὴν ἀρχὴ τοῦ 13ου αἰῶνα (σ. 10). Τελειώνει τὸ κεφάλαιον τῶν Ἱστορικῶν μὲ τὰ γεγονότα τοῦ 1912 καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ χωριοῦ ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

Τὸ δεύτερον μέρος τῆς ἐργασίας περιλαμβάνει τὰ Λαογραφικὰ (σ. 25-126). Ἀρχίζει μὲ τὴ Λαϊκὴ Ἀρχιτεκτονικὴ (σ. 25-44). Ὑποστηρίζει ὅτι «ὁ Λαγκαδάς ἔχει μίαν ἀποκλειστικὰ δική του ἀρχιτεκτονικὴν, ποὺ διαφέρει οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τῶν ἄλλων Μακεδονικῶν πόλεων». Καὶ πιὸ κάτω (σ. 35): «Οἱ χτίστες ποὺ ἔχτιζαν στὸν Λαγκαδᾶ ἦταν Ἕλληνες ἀπὸ τὴ Βόρειον Ἠπειρὸν». Εἶναι γνωστὸ ὅτι Ἠπειρωτὲς καὶ Δυτικομακεδόνες χτίστες δούλευσαν σ' ὅλες σχεδὸν τὶς γνη. τὲς ἐλληνικὲς κοινότητες κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ἄφησαν δείγματα σπιτιῶν, ποὺ οἱ ἐπὶ μέρους διαφορῆς τους συγκλίνουν στοὺς καθιερωμένους κοινούς τύπους οἰκοδομῆς λαϊκῶν σπιτιῶν. Δὲν πρέπει νὰ ἔχη δίκιον ὁ συγγρ., ὅταν

ὀμιλῆ γιὰ μιὰ ξεχωριστὴ ἀρχιτεκτονικὴ στὸν Λαγκαδᾶ. Κατὰ τὰ ἄλλα προσφέρει πλήρη καὶ καθαρὴ περιγραφὴ τῆς λαϊκῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ χωριοῦ.

Ξεχωρίζει τρεῖς τύπους σπιτιῶν: α) τὸν ἰσόγειο, β) τὸν μονόροφο καὶ γ) τὸν ἐνδιάμεσο. Τὰ κείμενα συνοδεύουν πολλὰς φωτογραφίες μὲ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τῶν τριῶν ἀνωτέρω τύπων: πόρτες, χαγιάτια, τζάκια, κλπ., καὶ πίνακες σχεδίων ὅπου μὲ ἐπιμέλεια δίνονται κατόψεις, προσόψεις κλπ. λαϊκῶν σπιτιῶν. Παραθέτει, τέλος, κατάλογο μὲ «λαϊκὲς τεχνικὲς λέξεις».

*Ακολουθοῦν: Τροφές - Λαϊκὴ μαγειρικὴ (σ. 44-45), Λαϊκὴ φορεσιὰ (σ. 46-53), Λαϊκὴ ὕφαντικὴ (σ. 53-60), ὅπου παρνεθίζονται εἰκόνες μὲ σχέδια ὕφαντῶν. Γεωργικὰ ἐργαλεῖα (σ. 60-67), ὅπου ἀναφέρονται τὰ τοπικὰ ὀνόματά τους καὶ δίνονται τὸ σχῆμα τοῦ καθενὸς σὲ πίνακες σχεδίων. Τὸ μέτρημα τῆς σοδειᾶς (σ. 67-68). Ὀνομασία τῶν ζώων (σ. 68).

Συνεχίζει μὲ τὴν οἰκογενειακὴ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴ γέννηση τοῦ παιδιοῦ (σ. 69-71) καὶ τελειώνοντας μὲ τὰ ἔθιμα τοῦ γάμου (σ. 71-78).

*Ἐξετάζει μετὰ τὴν κοινωνικὴ ὀργάνωση, τὸ λαϊκὸ δίκαιο (σ. 79-81), τὸν θάνατο (σ. 81-83).

Στὸ τρίτο καὶ τελευταῖο κεφάλαιο τοῦ δευτέρου μέρους ἐξετάζει τὴν πνευματικὴ ζωὴ. *Αναφέρεται στὴ λαϊκὴ λατρεία (σ. 84-91) καὶ παραθέτει τὰ σχετικὰ μὲ τὶς καθιερωμένες γιορτὲς ἔθιμα. Καταγράφει συνολικὰ ἑβδομήντη ἓνα δημοτικὰ τραγοῦδια (σ. 91-121) κατατάσσοντας τὰ κατὰ τὴ σειρά πού ὑποδεικνύει ἡ γνωστὴ ἔκδοση τῆς Ἀκαδημίας μὲ μουσικὴ καταγραφὴ δύο τραγουδιῶν ἀπὸ τὸ μουσικὸ Σπυρ. Θ. Περιστερῆ.

Τελειώνει τὸ μέρος τῶν Λαογραφικῶν μὲ τὴ λαϊκὴ ἱατρικὴ (σ. 121-122) καὶ μὲ τὰ τοπωνύμια τῆς περιοχῆς (σ. 123-126).

*Αναφέρουμε τὸν πλούσιο πίνακα τῶν βοηθημάτων (σ. 130-132) καὶ σημειώνουμε τὴν ἀπουσία ἀπ' αὐτὸν τοῦ λαμπροῦ βιβλίου: Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδείας ἀνά τὴν Μακεδονίαν (1905-1906), Ἔκδοση Β', Θεσσαλονικὴ 1962, τοῦ Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ. Στὶς σελίδες 5, 6, 7 καὶ 8 τοῦ βιβλίου ὑπάρχουν χρήσιμες πληροφορίες γιὰ τὸν Λαγκαδᾶ καὶ τὴν περιοχὴ τοῦ.

*Ὁ συγγρ., μπορούμε νὰ ποῦμε, ἐπέτυχε τοῦ σκοποῦ τοῦ. Προσέφερε κατὰ τὸ δυνατόν πλήρη εἰκόνα τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς κωμόπολης πλαισιωμένη ἀπὸ τὰ λαογραφικὰ της. Ἐπέτυχε, παρὰ τὶς δυσκολίες πού οὐναντὰ κάθε μὴ εἰδικὸς τῆς ἱστορικῆς ἐπιστήμης. Ἡ Ἐταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν ἔχοντας, προφανῶς, ὑπόψη της ὅλα αὐτὰ καὶ ἐκτιμώντας σωστὰ τὴν ἐργασία τοῦ κ. Ν. Β. Κοσμῆ τὴν συμπεριέλαβε στὶς σειρὰ τῶν ἐκδόσεών της· τὸ πνεῦμα τῆς ἐργασίας αὐτῆς, ἄλλωστε, συμφωνεῖ καὶ πρὸς τὰς ἀρχὰς καὶ πρὸς τοὺς οὐκούς της.

N. A. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Constantin Papoulidis, Nicodème l'Hagiorite (1749-1809), Ἀθήναι (ἀνάπτυχο ἀπὸ τὴν «Θεολογία», τ. ΑΖ' (1966), σ. 294-313, 390-415, 575-590, ΑΗ' (1967), σ. 95-118 καὶ 301-313), 1967, σχ. 8ον, σελ. 102.

*Ἐδῶ καὶ μερικὲς δεκαετίες ἡ φιλολογικὴ ἔρευνα στράφηκε καὶ πρὸς τὰ μνημεῖα τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ. Ἀρκετὲς ἀξιόλογες μελέτες ἐξεδόθησαν καὶ ὑπολείπεται ἀκόμη εὐρὸ πεδίο γιὰ νέες ἐργασίες. Δυστυχῶς δὲν μπορούμε νὰ ποῦμε τὸ ἴδιο γιὰ τὴ θεολογικὴ γραμματολογία τῆς νεοελληνικῆς περιόδου. Ἡ θεολογικὴ κίνηση τῶν χρόνων τῆς τουρκοκρατίας λανθασμένα θεωρεῖται φτωχικὴ μίμηση τῆς βυζαντινῆς καὶ δὲν ἔχει ἐρευνηθῆ συστηματικὰ, ἐκτὸς ἀπὸ ἐλάχιστες ἐξαιρέσεις. Στὶς ἐξαιρέσεις αὐτὲς συγκαταλέγεται ἡ ἀξιόλογη μελέτη τοῦ κ. Παπουλίδου γιὰ μιὰ ξεχωριστὴ μορφή τῆς νεοελληνικῆς θεολογίας,